

Handläggare
Linnéa Lundbäck
Telefon: 08-50810063

Till
Norra innerstadens stadsdelsnämnd
2024-08-29

Remiss av Betänkandet - En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Yttrande till kommunstyrelsen angående remiss KS 2024/655

Förvaltningens förslag till beslut

Norra innerstadens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Sammanfattning

Norra innerstadens stadsdelsnämnd har fått en remiss av Betänkandet – En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga, för yttrande till kommunstyrelsen.

I betänkandet föreslås att beslut om och uppföljning av individuella brottsförebyggande åtgärder till barn och unga bör regleras i en ny särskild lag. En ny statlig myndighet, Myndigheten mot ungdomskriminalitet (MUK), föreslås inrättas som ska kunna fatta beslut om individuella brottsförebyggande åtgärder till barn och unga.

Förvaltningen instämmer i att det är av stor vikt att vända den negativa utveckling där barn och unga involveras i allt allvarigare brottslighet. Arbetet behöver prioriteras och förvaltningen ser att det kan finnas fördelar med mer enhetlig styrning, uppföljning och större likställighet över landet. Förvaltningen ser dock ett antal utmaningar med utredningens förslag. Bland annat vad gäller den föreslagna inskränkningen av det kommunala självbestämmandet, samt de konsekvenser den korta tidsfristen socialnämnderna har att förhålla sig till förväntas innebära.

Bakgrund

Norra innerstadens stadsdelsnämnd har fått en remiss av Betänkandet – En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga, för yttrande till kommunstyrelsen senast den 25 augusti 2024. Förvaltningen har ansökt om, och beviljats, anstånd

till den 30 augusti 2024. Övriga remissinstanser inom Stockholms stad är stadsledningskontoret, socialnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd och Järva stadsdelsnämnd.

Ärendet

Betänkandet – En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30).

Regeringen beslutade den 7 juli 2022 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och lämna förslag till en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder.

Enligt uppdraget skulle utredaren:

- Beskriva den danska ordningen med ungdomskriminalitetsnämnder och redogöra för vilka lärdomar som kan dras.
- Analysera möjligheterna att införa en ordning liknande den danska i Sverige.
- Lämna nödvändiga författningsförslag för att inrätta en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder anpassad till svenska förhållanden och regelverk utifrån ett statligt huvudmannaskap.

I utredningen konstateras att ett system liknande det danska inte kan se identiskt ut i en svensk kontext. Förslagen som läggs fram i utredningen beskrivs, i så stor utsträckning som möjligt, ha anpassats till befintligt regelverk och förhållanden i Sverige utan att frångå de huvudsakliga principer som reformen i Danmark utgår ifrån.

I utredningen föreslås en statlig ordning för beslut om och uppföljning av individuella brottsförebyggande åtgärder för barn och unga. I likhet med den danska ordningen föreslår utredningen att beslut om och uppföljning av individuella brottsförebyggande åtgärder till barn och unga bör regleras i en ny särskild lag, som föreslås benämnas *Lagen om brottsförebyggande åtgärder för unga*. Lagen om brottsförebyggande åtgärder för unga ska omfatta barn och unga under 18 år som riskerar att begå brott av allvarligt slag. För att omfattas av lagen ska barnet eller den unge ha hemvist i Sverige.

Vidare föreslås att en ny statlig myndighet mot ungdomskriminalitet ska inrättas, Myndigheten mot ungdomskriminalitet (MUK). Vid MUK ska det finnas sju regionala beslutsorgan som fattar beslut om individuella brottsförebyggande åtgärder till barn och unga i målgruppen. Beslutsorganen ska bestå av tre ledamöter, där

ordföranden ska vara eller ha varit domare och övriga ledamöter ska vara anställda av Polismyndigheten och en kommun.

Utredningen lämnar två alternativa förslag till hur den nya ordningen kan organiseras. I det ena alternativet ska MUK ansvara för att bereda och besluta om individuella brottsförebyggande åtgärder till barn och unga, medan Kriminalvården ska ansvara för att följa upp och kontrollera genomförandet av åtgärderna. I det andra alternativet är MUK ansvarig för såväl beredning och beslut som uppföljning och kontroll.

Polismyndigheten ska ansvara för att identifiera och hänvisa ärenden till MUK om det finns risk för att barnet eller den unge kommer att begå brott av allvarligt slag. Bedömningen av om det finns en sådan risk ska grundas på barnets eller den unges beteende, levnadsförhållanden, eventuell brottslighet och övriga omständigheter. Vid bedömningen ska det särskilt beaktas om barnet eller den unge vistas i en kriminell miljö. Innan Polismyndigheten fattar beslut om att hänvisa ett ärende till MUK ska uppgifter om barnet eller den unge inhämtas från socialnämnden i ansvarig kommun.

Förslagen innebär nya åtaganden för kommunerna under hela processen. Förutom att kommunen ska lämna uppgifter om barnet till Polismyndigheten som beskrivits ovan, ska socialnämnden i ansvarig kommun lämna ett yttrande inför MUK:s beredning av ärenden. Yttrandet ska inkomma till MUK senast tre veckor efter myndighetens begäran och ska bland annat innehålla en bedömning av risken för att barnet eller den unge kommer begå brott av allvarligt slag samt förslag på lämpliga brottsförebyggande åtgärder. Socialnämnden ska även utse en särskild handläggare som deltar vid uppföljningsmöten med barnet eller den unge.

Om MUK bedömer att det finns risk för att barnet eller den unge kommer begå brott av allvarligt slag ska ett beslut fattas om en handlingsplan med brottsförebyggande åtgärder. Socialnämnden i ansvarig kommun ansvarar då för att verkställa de insatser som MUK beslutar om.

Om det finns behov av ytterligare insatser enligt socialtjänstlagen under verkställigheten av en handlingsplan får socialnämnden, utan att ändra handlingsplanen, besluta om sådana insatser. Verkställigheten ska bedrivas i nära samråd med den myndighet som ansvarar för uppföljningen.

den unge ska få en särskild ungdomshandläggare vid den myndighet som ansvarar för uppföljningen. Kontroll av att barnet eller den unge genomför åtgärderna i handlingsplanen ska göras minst en gång i veckan under den inledande perioden av handlingsplanens giltighetstid. Om barnet eller den unge missköter genomförandet av åtgärderna i handlingsplanen eller uteblir från uppföljningsmötena ska åtgärder vidtas omgående.

Utredningen föreslår att sekretess ska gälla för uppgifter om enskilda som förekommer i MUK:s verksamhet. Utredningen föreslår samtidigt att det införs sekretessbrytande bestämmelser för att MUK:s verksamhet ska kunna bedrivas effektivt. Enligt utredningens bedömning krävs en mer djupgående analys av frågor om sekretess och dataskydd.

Förslagen i utredningen innebär en inskränkning av det kommunala självbestämmandet och en begränsning av kommunernas handlingsutrymme när det gäller att fatta beslut om insatser till barn och unga i målgruppen. Den nya lagen ger MUK vissa befogenheter som idag åvilar kommunen. Den nya lagen ställer också krav på att kommunerna ska utföra vissa specifika uppgifter vilket kan påverka kommunernas verksamhet för den aktuella målgruppen. Förslagen innebär även att processen kring den aktuella målgruppen ska vara skyndsam. Det beskrivs i utredningen kunna innebära att kommunerna måste prioritera insatser till de barn och unga som får ett beslut i MUK.

I utredningen konstateras vidare att genomförandet av förslagen är en omfattande process som noggrant behöver förberedas för att genomförandet ska bli så effektivt som möjligt. Utredningen föreslår därför att regeringen utser en särskild utredare som ska förbereda och genomföra reformen.

MUK ska regelbundet lämna en samlad redovisning till regeringen av myndighetens, övriga myndigheters och kommunernas arbete enligt den föreslagna lagen om brottsförebyggande åtgärder för unga. Utredningen föreslår även att lämplig myndighet får i uppdrag att följa upp och utvärdera reformen utifrån de mål som riksdagen och regeringen har angett, samt att en utvärdering görs av reformen vad gäller effekter på kriminalitet bland barn och unga samt ungas rättigheter, delaktighet och integritet.

Utredningen föreslår att den nya lagen om brottsförebyggande åtgärder för unga, samt de förändringar i befintlig lagstiftning som föreslås i och med den nya ordningen, ska träda i kraft den 1 oktober 2026.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av kvalitetsavdelningen i samråd med socialtjänstavdelningen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen instämmer i att det är av stor vikt att vända den negativa utveckling där barn och unga involveras i allt allvarligare brottslighet. Arbetet behöver prioriteras och förvaltningen ser att det finns fördelar med ett större gemensamt ansvar, enhetlig styrning och uppföljning. Förvaltningen delar dock inte uppfattning om att det nödvändigtvis måste ske genom inskränkning av det kommunala självbestämmandet. Genom utredningens förslag begränsas kommunernas handlingsutrymme när det gäller att fatta beslut om insatser till barn och unga. I utredningen konstateras att det inte legat i utredningens uppdrag att närmare överväga alternativ till en lagreglering med kommunalt huvudmannaskap. Förvaltningen menar att det har inneburit att ett helhetsgrepp om hur den negativa utvecklingen på bästa sätt ska vändas inte har kunnat framkomma i utredningen.

I utredningen beskrivs att socialnämnden i ansvarig kommun ska lämna ett yttrande till MUK inför MUK:s beredning av ärenden. Yttrandet ska inkomma till MUK senast tre veckor efter myndighetens begäran. Utredning och bedömning av behov, risker och skydd tar vanligtvis längre tid att utreda och bedöma, särskilt i komplexa ärenden med många riskfaktorer. Förvaltningen ser därmed en risk i att kvaliteten i socialnämndens bedömningar kan komma att påverkas negativt av den korta tidsfristen. Förvaltningen ser även en risk i att arbetet blir resurskrävande samt att det kan medföra undanträngningseffekter. Detta nämns även i utredningen som identifierade risker.

Utredningens förslag innebär att barn, unga och deras vårdnadshavare ska ha regelbunden kontakt med många olika aktörer. Förvaltningen ser att det kan leda till att möjligheten att etablera förtroendefulla relationer med medarbetare från socialtjänsten försvåras, vilket är av betydelse för ett framgångsrikt stöd och förebyggande arbete. Utifrån ett barnperspektiv är det även förvaltningens bedömning att ju fler kontakter ett barn behöver ha med externa aktörer, desto svårare blir det för barnet att tillgodose sig informationen och förstå mötenas olika syften och innebörd. För barn som kommer att beröras av MUK:s verksamhet är det inte osannolikt att barnet också är aktuellt inom hälso- och sjukvården eller är föremål för särskilda möten inom skolan, varför de många kontakter som MUK:s verksamhet innebär riskerar att bidra med än större otydlighet för det enskilda barnet. Ur ett barnperspektiv vore

det bättre om antalet externa kontakter och möten kunde bli färre och mer sammanhållna.

Socialtjänstens roll i det brottsförebyggande arbetet är viktig och bygger på förtroende och tillit. Arbetet ska utgå från barn och ungas behov av skydd och stöd. Om socialtjänsten, genom utredningens förslag, uppfattas vara närmare knuten till samhällets brottsbekämpande aktörer ser förvaltningen även att det kan utgöra ett hinder för barn, unga och deras vårdnadshavare när det gäller att söka och ta emot socialtjänstens stöd.

I juli 2025 väntas en ny socialtjänstlag att träda i kraft som bland annat syftar till att socialtjänsten ska bli mer förebyggande, jämställd och lättillgänglig. Socialtjänsten ska också bli mer kunskapsbaserad och vila på forskning och beprövad erfarenhet. I förslaget till den nya socialtjänstlagen föreslås att socialnämnden får ett nytt åtagande att planera sina insatser för enskilda inom samtliga verksamhetsområden, och att då särskilt beakta behovet av tidiga och förebyggande insatser. I SKR:s särskilda yttrande beskrivs den föreslagna ordningen som presenteras i utredningen kunna försvåra detta nya åtagande, vilket förvaltningen anser behöver beaktas.

Förvaltningen ser samtidigt att det finns fördelar med utredningens förslag, särskilt vad gäller uppföljning av olika insatsers effekter på nationell nivå, möjligheten att följa utveckling över tid, samt vad gäller likställighet kring tillgång av insatser oavsett kommun.

Om förslagen i utredningen genomförs välkomnar förvaltningen förslaget om att det för en rättssäker och enhetlig tillämpning över hela landet bör tas fram ett stöd för socialtjänsten. Förvaltningen ser även positivt på förslaget att lämplig myndighet får i uppdrag att följa upp och utvärdera reformen utifrån de mål som riksdagen och regeringen har angett, samt att en utvärdering görs av reformen vad gäller effekter på kriminalitet bland barn och unga samt ungas rättigheter, delaktighet och integritet.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Jesper Ackinger
Stadsdelsdirektör
Norra innerstadens
stadsdelsförvaltning

Maria Härenstam
Avdelningschef
Norra innerstadens
stadsdelsförvaltning

Bilaga

Betänkandet – En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30).

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Jesper Ackinger, Stadsdelsdirektör	2024-08-16
Maria Härenstam, Avdelningschef	2024-08-16